

ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทยและกัมพูชา¹

สินีนานู เพ็ชรทิพย์²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลอ่าวไทยระหว่างไทยและกัมพูชา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหา ประวัติ ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเขตทางทะเลในพื้นที่ที่ทั้งสองฝ่ายอ้างสิทธิทับซ้อนกัน ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจถึงสภาพของปัญหาทางทะเลของทั้งสองฝ่าย ซึ่งการที่กัมพูชาได้ประกาศเส้นฐานตรงรอบชายฝั่งกัมพูชา และต่อมากัมพูชาได้ประกาศเส้นฐานที่สองโดยการขยายเส้นฐานเส้นแรกบางส่วน และกัมพูชาได้ประกาศแก้ไขเส้นฐานตรงครั้งสุดท้าย โดยการลากจากชายฝั่งไปจรดปลายนอกสุดของเกาะและโขดหินต่าง ๆ ที่กัมพูชาอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือ ในส่วนของทะเลอาณาเขต กัมพูชาได้ประกาศทะเลอาณาเขต 12 ไมล์ทะเล และประกาศเขตต่อเนื่อง 24 ไมล์ทะเล และในส่วนของเขตไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ กัมพูชาได้ประกาศเขตไหล่ทวีป 200 ไมล์ทะเลและเขตประมง/เขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ โดยใช้วิธีการลากเส้นเริ่มจากจุดที่เรียกว่า หลักที่ 73 ที่ได้ถูกปักปันตามสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ค.ศ. 1907 และมาหยุดอยู่เพียงขอบเกาะกูดด้านตะวันออก แล้วเส้นนั้นจะเริ่มหันใหม่ทางขอบเกาะกูดด้านทิศตะวันตกในระดับและทางทิศเดียวกันตรงออกไปทางทิศตะวันตกจนถึงเกือบถึงกลางอ่าวไทย

ประเทศไทยได้ประกาศเส้นฐานตรงครั้งแรกในสามพื้นที่ 1.บริเวณเกาะช้าง 2.บริเวณเกาะพัง และ 3.บริเวณเกาะภูเก็ต และต่อมาได้มีการประกาศเส้นฐานตรงในพื้นที่ที่ 4.บริเวณเกาะโลซิน ในส่วนของทะเลอาณาเขต ประเทศไทยได้ประกาศทะเลอาณาเขต 12 ไมล์ทะเล วัดจากเส้นฐาน ต่อมาประเทศไทยได้ประกาศเขตต่อเนื่อง 24 ไมล์ทะเลเขตทวีปของประเทศไทยในอ่าวไทย และในส่วนของเขตประมง/เขตเศรษฐกิจจำเพาะประเทศไทยก็ประกาศ 200 ไมล์ทะเล

จากการประกาศอาณาเขตทางทะเลของประเทศไทยและประเทศกัมพูชาทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าประเด็นปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยและกัมพูชานั้น ณ ปัจจุบันนี้ก็ยังหาข้อยุติมิได้ จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่างๆ แต่หลักๆแล้วคือ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลอ่าวไทย ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศิริ บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์พัชรดา เอื้อวรรณกิจ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชา

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาต่างก็เป็นรัฐชายฝั่งที่อยู่ประชิดกัน ซึ่งทั้งสองประเทศก็ต่างประกาศอาณาเขตทางทะเลในอ่าวไทย เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏสิทธิของตนในทรัพยากรทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยทั้งสองประเทศไทยนั้นก็ต่างได้เป็นภาคีของสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1958 การประกาศอาณาเขตทะเลของทั้งสองประเทศนั้นเป็นการประกาศฝ่ายเดียวโดยอาศัยสิทธิของรัฐชายฝั่งตามที่กฎหมายระหว่างประเทศกำหนด ซึ่งเมื่อต่างฝ่ายต่างประกาศอาณาเขตทางทะเลจึงทำให้เกิดการล้อมล้ำของอาณาเขตระหว่างกัน ณ ปัจจุบันนี้ทั้งสองประเทศก็ยังเจรจาดกกลงกันไม่ได้

2. ปัญหาผลกระทบจากพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชา

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาได้มีการอ้างสิทธิในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลอันเกิดจากการประกาศเขตไหล่ทวีป ซึ่งเกิดเป็นข้อพิพาทที่ยังเจรจาดกกลงกันไม่ได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงปัจจุบัน ในการเจรจาแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเลยคือ ปัญหาในเรื่องของการเมืองภายในของทั้งสองประเทศ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่มีความอ่อนไหว ตลอดจนง่ายต่อการบิดเบือนและนำไปใช้ประโยชน์ในทางที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศได้ และยังมีผลกระทบต่อการเมืองของทั้งสองประเทศ กล่าวคือ มีการเกิดข้อพิพาทและข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับเขตแดน อาทิเช่น ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการควบคุมด่านตรวจความปลอดภัย การอ้างอิงที่แน่นอนของแนวแบ่งแยก และสิทธิทางทะเลเบียดเบียนเมือง อีกทั้งยังมีเรื่องของประชาธิปไตย ความเสี่ยงทางรัฐบาล และปัญหาด้านความปลอดภัยที่สามารถเกิดขึ้นจากพื้นที่ชายแดนทับซ้อน ในด้านของเศรษฐกิจ ในบริเวณพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปิโตรเลียม และมีความสำคัญต่อประชาชนในประเทศ สามารถนำมาต่อยอดเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศได้ ทำให้ประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ พยายามเข้ามามีบทบาทร่วมเพื่อกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีนัยแฝง และยังส่งผลต่อการค้าสินค้าทางทะเล การท่องเที่ยวทางทะเล และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเล โดยพื้นที่นี้สร้างโอกาสให้กับธุรกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้แก่ประชากร นอกจากนี้ ความทับซ้อนทางทะเลอาจสร้างความไม่แน่นอนและข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนในพื้นที่ทับซ้อนระหว่างไทยและกัมพูชา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสำรวจพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าวจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ได้เปรียบและเพิ่มอำนาจต่อรองที่สูงขึ้นในการทำข้อตกลง และในด้านสังคม ปัญหาด้านนี้อาจส่งผลกระทบในแง่ของสังคมจิตวิทยา ซึ่งอาจถูกต่อต้านจากชาวกัมพูชาที่มีความเป็นชาตินิยมสูงและเคยอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ดังกล่าวมาก่อน และอาจนำไปสู่ปัญหาการล่อลวงละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ หากขาดความชัดเจนของข้อตกลงในมิติต่าง ๆ

3. ปัญหาเขตอำนาจศาลหากมีกรณีข้อพิพาทเกิดขึ้น

ปัญหาหลักของข้อพิพาททางทะเลระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา นั้นเป็นปัญหาการโต้แย้งอำนาจอธิปไตยในเขตแดนทางทะเล ดังนั้น หากประเทศทั้งสองต้องการที่จะจับปัญหาข้อพิพาทด้วยการนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลโลกหรือศาลอนุญาโตตุลาการนั้น ต้องอยู่ภายใต้สนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ข้อ 286 ข้อ 287 และข้อ 288 ซึ่งการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีดังกล่าวนี้เป็นการระงับข้อพิพาทภาคบังคับ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐได้

จากการศึกษาค้นคว้าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) เป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดกรอบกฎหมายที่ครอบคลุมสำหรับการใช้และการปกป้องมหาสมุทรและทรัพยากรของโลก เขตอำนาจภาคบังคับในกฎหมายทะเลอ้างอิงถึงการกำหนดเขตและอำนาจของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานทรัพยากรทะเลและพื้นที่ทะเลตามกฎหมายระหว่างประเทศ ระบบของกฎหมายทะเลจะกำหนดอำนาจและสิทธิของรัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทะเลต่าง ๆ ตามหลักการและข้อกำหนดที่รวบรวมในสนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล คือ สนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS) ซึ่งได้รับการยอมรับและเป็นกฎหมายระหว่างประเทศหลายประเทศทั่วโลก

ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ในประเด็นปัญหาผลกระทบจากพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชา

ควรมีการจัดการเจรจาทำความเข้าใจความตกลงระหว่างกันใหม่ โดยใช้หลักการแก้ไขปัญหาเพื่อบรรลุผลอันเที่ยงธรรมที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยมุ่งไปที่การแบ่งเขตโดยใช้หลักเส้นมัธยะ โดยอาจมีการส่งตัวแทนของแต่ละฝ่ายเข้าสังเกตการณ์ในการกำหนดการแบ่งอาณาเขตทางทะเลในครั้งใหม่ นี้ เพื่อให้การแบ่งเขตไม่เป็นไปตามอำเภอใจ และเป็นไปตามการตีความหมายของบทบัญญัติของสนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

2. ในประเด็นปัญหาผลกระทบจากพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชา

เมื่อประเด็นปัญหาในเรื่องของผลกระทบนั้นส่งผลถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ การนำแนวคิดในการพัฒนาร่วมในพื้นที่ทับซ้อนมาใช้ อาจเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับประเทศไทยและประเทศกัมพูชา กล่าวคือ เมื่อทั้งประเทศไทยและประเทศกัมพูชาต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน เหล่านี้หากละทิ้งทิวแล้วทำข้อตกลงในเรื่องการพัฒนาร่วมกันในพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าว อาจจะเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะปล่อยให้เวลาผ่านไป และเสียผลประโยชน์จากแหล่งดังกล่าวในที่สุด โดยการนำหลักการแบ่งแบบเท่ากันมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งพื้นที่พัฒนาร่วมก็ได้

3. ประเด็นในเรื่องของปัญหาเขตอำนาจศาลหากมีกรณีข้อพิพาทเกิดขึ้น

ภายใต้สนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ข้อ 286 และข้อ 287 ได้กล่าวถึงเขตอำนาจของการนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลโลก รวมถึงวิธีการลงนามในการยอมรับเอาเขตอำนาจของศาลโลก ผู้เขียนเห็นว่า หากประเทศไทยและประเทศกัมพูชานั้นยังคงไม่สามารถที่เจรจาตกลงกันได้อย่างลงตัว หรือเป็นกรรมการนำข้อพิพาทนั้นขึ้นสู่ศาลยุติธรรมระหว่างอาจเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการระงับข้อพิพาทที่มีมาอย่างยาวนานและยังไม่สามารถที่จะยุติลงได้ โดยปัญหาในประเด็นนี้นั้นประเทศไทยยังไม่ได้ลงนามรับเอาเขตอำนาจของศาลโลกแต่อย่างใด ฉะนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรที่จะลงนามและประกาศรับเอาเขตอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ โดยอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เพื่อให้ปัญหาในเรื่องของเขตอำนาจศาลนั้นหมดไป และสามารถนำข้อพิพาทในเรื่องพื้นที่ทับซ้อนขึ้นสู่การตัดสินโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

ชนะพล สุทธิพิทักษ์วงศ์. แนวทางหนึ่งในการแก้ไขพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาโดยการจัดตั้งองค์กรพัฒนาร่วม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552).

นาวาเอกภูซังค์ ประดิษฐ์ธีระ. ปัญหาเขตแดนทางทะเลของประเทศในภูมิภาคของไทยกับแนวทางการดำเนินการด้านนโยบาย. นวีกาธิปัตย์สาร คลังปัญญาพัฒนาผู้นำ.

<https://www.navedu.navy.mi.th/stg/tnssc/pdf/79-ph.pdf>

ยศพนธ์ นิตริจิโรจน์¹ พิมลกร แสงฟู .(2564). กลไกระงับข้อพิพาทภายใต้กฎหมายทะเล:การระงับข้อพิพาทภาคบังคับ.การระงับข้อพิพาททางทะเลไทยเมียนมาภายใต้กลไกระงับข้อพิพาทของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982: บทเรียนจากคดีทะเลจีนใต้,14(1),139